

Norgesbiblioteket

–

Kronikk av Tone Eli Moseid

Trond Andreassen, Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening og Mads Liland, LINO, hevdet i sin kronikk i Aftenposten 29. april at du snart ikke trenger umake deg veien til det fysiske biblioteket. Alt du trenger, ligger et tastetrykk fra deg, når Nasjonalbiblioteket har digitalisert ”alt”, og da har folkebiblioteket utspilt sin rolle. Men skal vi nøye oss med ett bibliotek i Norge, må det bli Norgesbiblioteket, ikke Nasjonalbiblioteket!

Et levende nettverk

Norgesbiblioteket er navnet på alle offentlige bibliotek i Norge og samarbeidet mellom dem. Sammen gir de innbyggere tilgang til innhold og tjenester, kunnskap og opplevelse. Norgesbiblioteket er de gode møteplassene, som innbyr til aktivitet, som gir rom for læring, og som er dagligstua i nærmiljøet. Norgesbiblioteket møter du på nettet, i form av digitalt innhold, lagt til rette for brukernes behov og interesser, og i form av tjenester som skal åpne dørene til kultur og kunnskap, og som bringer bibliotekarens kompetanse hjem til deg i stua, på arbeidsplassen eller i klasserommet.

Det digitale Nasjonalbiblioteket

Nasjonalbiblioteket er en viktig del av Norgesbiblioteket. Vi har et Nasjonalbibliotek med høye ambisjoner her i Norge, og med viktig kompetanse på fagfelt som sikring, bevaring og opphavsrett. Men ved å hevde at en digitalisering av Nasjonalbibliotekets boklagre gjør folke-

bibliotekene overflødige, begår Andreassen og Liland den feilen å sidestille et folkebibliotek med et boklager. Den store norske digitaliseringen bør forankres bedre i brukernes aktuelle behov og interesser, og kanskje er det tjenestene som bør digitaliseres, og ikke boklagrene.

Bibliotekreform og kulturarv

Bibliotekene i Norge står foran store utfordringer, og disse utfordringene har ABM-utvikling beskrevet i bibliotekutredningen Bibliotekreform 2014. En hel verden av kunnskap og kultur digitaliseres, betydningen av kunnskap og fornyelse av kunnskap øker, og Norge er et flerkulturelt samfunn. Skal bibliotekene kunne oppfylle sitt samfunnsoppdrag, må det en bibliotekreform til. Utvikling av digitalt innhold og digitale tjenester vil være et viktig innsatsområde, men like viktig er det å finne ut hvordan vi skal ta vare på de gode fellesskapsløsningene bibliotekene i Norge er bygget på.

Andreassen og Liland hevder at Bibliotekreform 2014 ikke trekker opp noen strategier som peker fram mot målet når det gjelder digitalisering. De bør lese utredningen om igjen – den bygger blant annet på Kulturarven til alle, der ABM-utvikling la grunnlaget for nettopp en samlet nasjonal strategi for digitalisering i Norge. Rapporten beskriver behovet for digitalisering av viktige kunnskapskilder, og trekker opp strategier for å gjøre de digitale kunnskapskildene tilgjengelige,

og for videre bearbeiding av det digitale materialet.

Kulturminister Trond Giske har varslet to stortingsmeldinger om bibliotek og digitalisering før sommeren. Begge stortingsmeldingene vil måtte ha et betydelig større perspektiv enn det Andreassen og Liland legger til grunn i sitt ønske om begrense innsatsen til et økonomisk bidrag til rettighetshaverne.

Bibliotekene som kunnskapsbaser og møteplasser

”Hva skal folkebibliotekets rolle være i en fremtid hvor landets tekster, bøker og tidsskrifter, musikk etc. er digitalisert?” spør Andreassen og Liland.

I en nylig gjennomført brukeratferdsundersøkelse i fem storbybibliotek viser det seg at over halvparten bruker biblioteket til noe annet enn å låne eller levere, når de er på biblioteket. De bruker tid på andre aktiviteter, biblioteket er en møteplass, et sted å være sammen med andre, et sted for sosialt samvær og egen læring, og mange bruker biblioteket som arbeidssted. Biblioteket er et sted for opplevelse og egen aktivitet. De fysiske fagbibliotekene er viktige kompetanse- og læringsentre, mens de fysiske folkebibliotekene ofte kombinerer læring og opplevelse.

Det viser seg at mangelen på digital kompetanse utgjør en viktig utstøtingsmekanisme i arbeids-

livet. Norge trenger å beholde folk i arbeid, og vi trenger digitalt kompetent arbeidskraft. Folkebiblioteket er et nærmiljøtilbud med lav dørterskel, og må kunne tilby innbyggerne å bygge opp sin digitale kompetanse. Dette er ett av mange eksempler på bibliotekenes fornyete rolle i en digital verden.

Nasjonal digital kunnskapsbase

Norgesbiblioteket skal være der du er – og da må du også møte det på nettet. Allmennheten og hele utdanningssystemet må ha tilgang til de digitale kunnskapskildene. En nasjonal digital kunnskapsbase skal ikke bare inneholde digitalisert materiale, den skal også gi tilgang til det materialet som er født digitalt, til det som er fritt tilgjengelig, uten opphavsrettslige begrensninger, eller frikjøpt gjennom nasjonale lisenser. Innholdet kan bestå av ordbøker, leksika, avisarkiv og norske tidsskrift – eller like gjerne norsk digitalisert musikk, norsk film og dataspill gjort tilgjengelig gjennom nasjonale innkjøpsordninger.

Sammen med den nasjonale digitale kunnskapsbasen må brukeren også møte gode tjenester på nettet. Viktige tjenester er allerede etablert, slik som svartjenesten biblioteksvar.no og finn en god bok-tjenesten ønskebok.no. Disse tjenestene – og de nye som kommer – må rustes opp til å bli nasjonale tjenester som skal danne hjørnesteinene i Norgesbiblioteket på nett.

Brukerperspektivet – eller bibliotek 2.0

I et ensidig fokus på digitalisering av boklagre er det lett å miste brukerens behov av syne. Brukerne er på jakt etter digitalt materiale som er tilrettelagt for bruk i hverdags situasjoner – på skolen, i studier, i søken etter kunnskap. Dette skaper behov for veiledning, tilrettelegging og formidling. I tillegg har den digitale verden endret seg drastisk fra en enveis kommunikasjon til en toveis dialog, vi snakker om bibliotek 2.0, der brukeren er aktiv deltaker og bidragsyter. Andreassen og Liland mangler fullstendig et brukerperspektiv i sitt angrep på norske bibliotek, de reduserer brukeren til en som ved et tastetrykk kan få opp noe på en skjerm – forutsatt at rettighetshaverne har fått sitt vederlag. De viser at de sitter med utdatert kunnskap om bibliotekenes rolle i det digitale kunnskaps-samfunnet. De beskriver ikke virkeligheten når de spår en nedgang i bruken av bibliotekene, og de klarer heller ikke å se at utviklingen av bibliotekene i Norge allerede har tatt en annen retning enn den de beskriver.

Hva med biblioteket?

Framtidens bibliotek i Norge står og faller ikke på om Nasjonalbiblioteket får digitalisert boklageret sitt. Det står og faller på om det er politisk vilje til å gjennomføre en bibliotekreform som kan ruste opp bibliotekene til å møte utfordringene. Kompetansen i bibliotekene må fornyes, nettverkene må styrkes, og det må satses på digitalt innhold og digitale tjenester. Digitaliserings-

strategien bør bygge på et nasjonalt rammeverk som sørger for deling og spredning av både ressurser, kompetanse og erfaringer. Norgesbiblioteket vil danne en god ramme rundt en slik satsing.

Tone Eli Moseid
konstituert avdelingsdirektør,
avdeling for bibliotekutvikling

Tone Moseid, f. 1956, har lang erfaring fra biblioteksektoren og offentlig forvaltning. Cand. mag. med bibliotekfag og historie, og videreutdanning innen blant annet IKT, lokalhistorie og opphavsrett. Hun har tidligere vært biblioteksjef i Vardø i Finnmark og Ullensaker kommune i Akershus. Ble ansatt i daværende Statens Bibliotektilsyn i 2000, og fungerte som leder for fagavdelingen der i 2002. Var aktiv i prosessen med å etablere ABM-utvikling i 2003, og har representert de ansatte i ABM-utviklings styre siden 2003. Fra januar 2008 er hun konstituert leder for avdeling for bibliotekutvikling.